

EUGENIUSZ NIEBELSKI

LIST ROZALII WAŃKOWICZ DO GEN. MICHAŁA KORSAKOWA
W SPRAWIE SYNA MELCHIORA, ZESŁAŃCA NA SYBERII
PO 1863 ROKU

WAŃKOWICZ NA SYBERII WSCHODNIEJ

W 1863 r. w walkach powstańczych na Litwie uczestniczyli m.in. przedstawiciele rodu Wańkowiczów. Wiosną tamtego roku w Grodzieńskiem i Mińskiem z niedużym oddziałem walczył Jan Wańkowicz, współdziałając chwilowo także z Romualdem Trauguttem. Inny Wańkowicz, syn Karola, szlachcic z Kalużyc z okolic Mińska, za udział (nieznany nam bliżej) w ruchu został przez komendanta wileńskiego okręgu zesłany na Syberię Wschodnią. Zapewne pozbawiony praw, dłuższy czas nic o sobie do domu nie napisał, co bardzo niepokoiło jego matkę, która w 1864 roku posłała prośby w tej sprawie do najwyższych władz syberyjskich i zapewne także do Petersburga.

Melchior Wańkowicz przebywał wtedy w gminie wiercholeńskiej (nad Leną, na północ od Irkucka), a według danych urzędowych z października 1864 r. „prowadził się dobrze”. Gubernator Syberii Wschodniej Michaił S. Korsakow poprosił gen. Konstantina N. Szełasznikowa, dozorującego polskich zesłańców na Syberii, o informacje o Wańkowiczu. 14 grudnia 1864 r. Szełasznikow wysłał telegram do Petersburga następującej treści: „Przestępca Melchior Wańkowicz zdrów, otrzymał cztery listy, 446 rubli przesyłki. Generał Szełasznikow”. Jednak 15 grudnia Korsakow, zapewne nie otrzymawszy tych informacji, ponownie zapytywał Szełasznikowa o Wańkowicza, o przesyłki do niego i nowo posłane 40 rubli. 25 stycznia 1865 r. Szełasznikow informował, że wszystkie listy

Prof. dr hab. EUGENIUSZ NIEBELSKI – prof. em., Instytut Historii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; e-mail: niebel@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2668-6920>.

Prof. dr hab. EUGENIUSZ NIEBELSKI – prof. em., Institute of History, The John Paul II, Catholic University of Lublin; e-mail: niebel@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2668-6920>.

i pieniądze Melchior Wańkowicz otrzymał.

Wańkowicz powrócił do kraju w roku 1875, a zmarł szesnaście lat później – w 1892, dwa miesiące po urodzeniu się syna (10 stycznia), także Melchiora. Syn sybiraka Melchiora – junior Melchior Wańkowicz – w XX wieku stał się głośnym pisarzem.

LIST ROZALII WAŃKOWICZ DO GUBERNATORA SYBERII WSCHODNIEJ

Oryginał listu w języku rosyjskim (przytaczany poniżej w tłumaczeniu) znajduje się w zbiorach obwodowego archiwum w Irkucku – Gosudarstwiennyj archiw Irkutojskoj obłasti (GAIO) – w zespole 24, inwentarzu 3, pudle 40, tomie 41g, na karcie numer 5. Publikujemy go przekonani zarówno o dużej jego wartości dla historii rodu Wańkowiczów, jak i dla losów polskich zesłańców czasów postyczniowych. To także przykład zabiegów zrozpaczonych matek, poszukujących wszelkich możliwości (często akceptujących nawet poniżenie), by wspomóc zesłane dzieci i zyskać dla nich łaski władz najwyższych.

**

Łaskawy Pan
Michaił Siemionowicz

Ośmielając się przy tym załączyć list do mojego syna Melchiora Wańkowicza, syna Karola, zesłanego na osiedlenie do kraju powierzonego Waszemu zarządowi, pokornie proszę Jego Eksceleńcę wybaczyć wielkodusznie, że zakłócam Jego spokój.

Nie wiem, czy Pan Bóg nagrodił Eksceleńcę rodziną, ale jeżeli Wy nie kochaliście jako ojciec, to byliście kochani jako syn, i z powodu uczucia matczynej miłości błagam.

Jego Eksceleńcja zechce mnie uspokoić w sprawie jedyne go mojego syna, nakazawszy dostarczyć jemu mój list i wielkodusznie dozwolić mu odpowiedzieć, by ukrócić moją trwogę, w którą pogrąża mnie jego długie milczenie.

Dwa moje ostatnie listy, jeden przy przesyłce, drugi z pieniędzmi, nie mogły być zagubione na poczcie, ale odpowiedzi na nie nie otrzymałam. Syn mój jako przestępca nie ma prawa prosić swojego naczelnika o jakiegokolwiek względy, ale jego młodość – siła okoliczności może mogą chociaż w części zmniejszyć jego winę. Z nadzieją na to, ośmielam się powierzyć moje biedne dziecko Waszej miłościwej opiece oraz mam honor pozostawać z poczuciem najgłębszego poważania i szacunku dla Jego Eksceleńcji.

St. Petersburg, dnia 17 listopada 1864 roku

Najpokorniejsza sługa
Rozalia Wańkowicz